

Česká literatura od poloviny 19. století

Mgr. Lenka Trtíková

Gymnázium, SOŠ a VOŠ
Ledeč nad Sázavou

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

ARNOŠT LUSTIG

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou

VY_32_INOVACE_06_2_09_CJ

Gymnázium, SOŠ a VOŠ
Ledeč nad Sázavou

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Životopisné údaje

- 1926 - 2011
- český židovský spisovatel
- autor řady děl o holocaustu
- v roce 1942 byl deportován do Terezína, poté prošel koncentračními tábory Osvětim a Buchenwald
- v roce 1945 utekl z transportu smrti a do konce války se schovával v Praze

-
- po válce vystudoval Vysokou školu politických a sociálních věd
 - pracoval jako novinář, scénárista
 - po roce 1968 musel z Československa – nejdříve Jugoslávie, poté Izrael, od roku 1970 USA (přednášel literaturu a film na různých univerzitách)

Tvorba

- ovlivněna zkušenostmi z války
- nejčastěji témata holocaustu, života v ghettu a v koncentračních táborech
- výrazné autobiografické rysy
- hlavní hrdinové především židé – děti, dospívající, velmi často ženy – neustále v ohrožení života
- důraz na psychologickou analýzu hrdinů (zevnějšek a prostředí popisuje věcně)

Dílo (výběr)

Noc a naděje (1957)

Démanty noci (1958)

Ulice ztracených bratří (1959)

Dita Saxová (1962)

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou (1964)

Hořká vůně mandlí (1968)

Nemilovaná: Z deníku sedmnáctileté Perly
Sch. (1979)

Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou

- volně inspirováno skutečnou událostí z roku 1943 – nacisté zatkli v Itálii bohaté židy s americkými pasy, za výkupné jim slíbili, že je vymění za vlastní prominenty ve spojeneckém zajetí a odvezou do Ameriky; poté, co Němci získali jejich majetek, je však v Osvětimi zavraždili

Úkoly k četbě knihy:

1. Kdy a kde se příběh odehrává? Během jakého časového úseku?
2. Charakterizujte postavu Kateřiny Horovitzové – v jakých situacích se ocitá (mají východisko?), jak se chová, jaká je motivace pro její chování, jaké vnitřní rozpory prožívá ve vztahu k rodině.
3. Která klíčová situace na začátku příběhu měla Kateřině změnit život?
4. Čím je motivován její poslední čin? Proč něco podobného neudělala dříve? Jaký je jeho význam? S čím je v protikladu?

-
5. Charakterizujte postavu Bedřicha Brenského – co je cílem jeho jednání, jak se chová k zajatcům, co v jeho chování vzbuzuje v zajatcích naději, které momenty v zápletce vzbuzují v zajatcích důvěru v Brenského sliby, čím Brenské vysvětluje nezdary, které je potkávají Jak Brenské stupňuje požadavky?
 6. Jak Brenské mluví o táboře, čím ospravedlňuje jeho existenci a nacistickou ideologii?
 7. Jak se projevují „privilegovaní“ zajatci? Proč přistupují na Brenského požadavky? Mají možnost reagovat jinak?

-
8. Jak se v příběhu projevuje existence tábora? Jakými detaily je charakterizován? Jak jeho existence proniká do příběhu amerických zajatců? Jak na jeho existenci reagují zajatci?
 9. Charakterizujte kompozici románu – jak je zápleтка rozčleněna do částí,... dolož, že novela začíná in medias res.
 10. Vyhledejte prostředky, kterými autor zpomaluje děj, stupňuje napětí apod.

Ukázka I

Zřejmě to slyšela část právě příchozích z Varšavy, kteří přijeli na rampu druhým vlakem po bloudění železnicemi Generálního gouvernementu, a mezi nimi Kateřina Horovitzová; otec jí zrovna říkal, dívaje se na množství lidí za dráty a na dýmající komín za kolejištěm: Sem si přicházíme pro smrt.“ V rodině Horovitzů se nikdy neslušelo odmítovat otci. Nebyla také ještě natolik samostatná, aby si to dovolila; ale vystoupila z vlaku unavená a vyplašená, a tak s otcem nejdříve v duchu nesouhlasila, a pak to nahlas vyjevila; snad přitom její pohled anebo vláčný taneční krok, pýcha, nebo dokonce jmenovitá žádost (to nikdo přesně nevěděl a také na tom z hlediska výsledku nezáleželo), přiměly Hermana Cohena, prostředníka mezi panem Bedřichem Brenskem a skupinou, aby ho o ni požádal.

(To byla chvíle, kdy říkala otci nepokrytě a upřímně „Ale já nechci zemřít...). Celý tábor také už věděl, že pan Brenske bez otálení svolil(to se pak více než cokoli jiného z jeho činů a slov rozneslo rychlostí blesku); požádal Kateřinu Horovitzovou, aby vykročila ze své řady a aby se připojila k americké skupině; kufry že jí budou dodány s malým zpožděním; hned vystoupila a její otec byl davem tlačен ke straně dál. dál. A konečně věděli v táboře kus cesty tady odtud i to, že matka Kateřiny Horovitzové, její otec, děd a všech šest sester bylo zaplynováno hned poté, co ona sama v doprovodu pana Brenského a ostatních skutečně opustila rampu; marně se do té chvíle otáčela; mezi kolejemi a cestou panoval zmatek; jeden nevěděl o druhém; lidé hledali svá zavazadla, manželky muže a otcové a matky děti a naopak.

Úkoly k rozboru:

1. Zařad' ukázkou do kontextu celé knihy.
2. Vysvětli, proč je situace popsána v ukázce klíčová pro vývoj zápletky.
3. Charakterizuj jazykovou stránku ukázky (především větnou skladbu).

Ukázka II

„Nevedeme si však vždycky tak, jak píší vaše noviny, mluví vaše rádio a poukazují naši nepřátelské číslo jedna a dvě a tři, až k tomu poslednímu, který zavírá oči před pravdou, čímž nemyslíme široký lid. Není zbla pravdy na tom, že hned několik týdnů po převzetí moci jsme měli třiačtyřicet takových táborů, jakým je právě tento náš; nelze jen a pouze a výlučně na nás svádět vinu za tisíce pobořených měst, vypálených vesnic a milióny vdov a siroteků, za nekonečné proudy uprchlíků na evropských silnicích; dodnes těchto táborů není – alespoň v tomto rozsahu – tolik, ale nebudou vůbec, až nebudou naši protivníci.

Prosím, apeluji na vás, jak zde stojíte jeden jako druhý, abyste pomohli zabránit, až budete na místě konečného řešení a stanete mimo tento náš svět, lživým výmyslům, které nás občas ještě stavějí do nepříznivého světla. Velmi nám na tom záleží. ... Každý stát žije podle svého učení. Čím důslednější učení, tím pevnější říše. Naše teorie je snad z vašeho hlediska zaujata proti vaší rase; ale jednak se skutečně v některých případech vaše rasa ukázala nepřátelská mnohým našim snahám, a jednak není vyloučeno, že by se nemohla časem některá hlediska změnit.“

Úkoly k rozboru:

1. Která postava v ukázce promlouvá? Ke komu se svou promluvou obrací?
2. Vysvětlete, proč můžeme tuto promluvu hodnotit jako cynickou?
3. Jakými prostředky je v promluvě vyjádřena naléhavost sdělení?

Zdroje:

- Lustig, Arnošt: *Modlitba pro Kateřinu Horovitzovou*; Praha : Andrej Šťastný, 2003. 158 s. ; . ISBN 80-86739-03-1
- *Obsahy a rozborů děl k Literatuře - přehledu SŠ učiva. [Otakar Slanař ... et al.].* I. vyd. Třebíč : Petra Velanová, 2006. Maturita. 255 s. ; . ISBN 80-902571-7-8 :
- Forst, Vladimír, a kol. *Lexikon české literatury : osobnosti, díla, instituce.* Praha : Academia, 1993. 589 s. ISBN 80-200-0468-8